

Editorial

Werken in tijden van Corona

A. Burdorf¹

Na diverse kleinschalige waarschuwingen in recente jaren, zoals SARS in 2002, Mexicaanse griep in 2009 en Ebola in 2014, maken we nu de meest grootschalige pandemie mee sinds vele decennia. Op het moment van schrijven, begin september 2020, is het wereldwijde aantal besmettingen gestegen tot boven de 25 miljoen en nadert het aantal dodelijke slachtoffers de 1 miljoen. Deze epidemie op wereldschaal gaat nagenoeg aan geen enkel land voorbij, hetgeen de connectiviteit in de wereld illustreert. We zijn niet alleen via internet met iedereen verbonden, maar ook door ons reisgedrag.

De COVID-19 pandemie, veroorzaakt door het SARS-CoV-2 virus, heeft grote gevolgen voor veilig en gezond werken. Een logische indeling in risicovolle beroepen onderscheidt beroepen in de gezondheidszorg (zoals verplegenden en verzorgenden), contactberoepen waarbij afstand houden niet mogelijk is (zoals kappers en schoonheidsspecialist) en beroepen met veelvuldig korte contacten (zoals kassières en horecamedewerkers) (Burdorf et al., 2020; Semple & Cherrie, 2020; Sim, 2020). In een recente studie in Engeland en Wales zijn gegevens van bijna 5000 sterfgevallen in de periode 9 maart tot 25 mei 2020, toegewezen aan COVID-19, ingedeeld naar het meest recente beroep, zoals vermeld op de doodsoorzaakverklaring (Office for National Statistics, 2020). De eerste belangrijke conclusie was een 2x zo hoge COVID-19 gerelateerde sterfte onder mannen dan vrouwen. De sterfte onder mannen was het hoogst voor fabrieksarbeiders (73,3 per 100.000), gevolgd door veiligheidsmedewerkers, taxichauffeurs, buschauffeurs, koks en winkelbedienden. Nog net in de top 10 staan artsen en verpleegkundigen. Onder vrouwen was er een verhoogde sterfte onder verzorgenden en winkelbedienden (Office for National Statistics, 2020). Inmiddels zullen deze cijfers nog hoger zijn, zodat er dus beroepen zijn met een risico op sterfte van meer dan 1 op de 1000!

Deze analyse van risicoberoepen voor COVID-19 komt goed overeen met de verwachtingen op basis van inschatting van de blootstelling aan het SARS-CoV-2 virus. De Britse onderzoekers wijzen echter ook op het mogelijke belang van klassieke socio-economische factoren. In de risicoberoepen zijn werkenden met zwarte en Aziatische achtergrond zeer sterk oververtegenwoordigd. Daarnaast bleek dat in dezelfde beroepen werknemers in London een tot 4x zo hoge sterfte hadden dan werknemers elders in Engeland en Wales. Dit zijn sterke aanwijzingen dat de werksituatie niet los gezien kan worden van de woon- en

leefsituatie. Bij recente uitbraken van besmettingen in de vleesverwerkende industrie in Nederland en Duitsland is dit overduidelijk ook het geval. Waar in eerste instantie de aandacht uitging naar de afstand tussen werknemers op de werkplek (was er wel voldoende afstand?) en de kwaliteit van het ventilatiesysteem (was er recirculatie van lucht?), werd al snel gewezen op de erbarmelijke huisvestings situatie. Zes migranten in een vakantiehuisje van 30 vierkante meter is nu niet bepaald Corona-proof te noemen. Cijfers over de achtergrond van COVID-slachtoffers in Nederland zullen de komende maanden bekend worden. Het is te voorspellen dat ook in Nederland socio-economische determinanten een belangrijke rol gaan spelen in de verklaring van de verspreiding van het virus. De anderhalve meter maatschappij is voor de modale familie in een flatje op Rotterdam-Zuid toch echt moeilijker te realiseren dan de hoogopgeleide arbeidshygiënist die op de Kop van Zuid in Rotterdam wonen.

De COVID-19 pandemie heeft ook consequenties voor de mentale gezondheid van veel werkenden in Nederland. De gezondheidseffecten van de pandemie voor werknemers in vitale beroepen en werknemers die plots thuis moeten werken worden op dit moment onderzocht door TNO via de Nederlandse Enquête Arbeidsomstandigheden (NEA). In het najaar zal door longitudinale vergelijking de situatie voor de pandemie kunnen worden vergeleken met de huidige situatie. Op grond van wetenschappelijke inzichten in de waarde van werk is te verwachten dat de mentale gezondheid van de werkende bevolking achteruit gaat, maar niet voor iedereen. Het klassieke werk van Jahoda heeft laten zien dat vijf latente functies van werk grote invloed hebben op de mentale gezondheid, te weten gezamenlijke doelen, sociale contacten, sociale status, gestructureerde tijdsbesteding en betekenisvolle activiteiten (Jahoda, 1982). Voor veel werknemers zijn deze latente functies deels weggevallen en het is de vraag of al die virtuele bijeenkomsten en borrels het gemis van collega's op het werk kan opvangen. Voor sommige werknemers heeft het ongetwijfeld ook grote voordelen, vooral als de reistijd van enkele uren per dag geheel wegvalt en de werk-privé balans verbetert. De grootste klappen gaan echter vallen in de beroepen met snel stijgende werkloosheid en beroepen met grote baanonzekerheid en veel flexibele contracten. Recent onderzoek heeft aangetoond dat de transitie van werkloosheid naar betaalde arbeid grote positieve effecten heeft op de gezondheid, met name mentale gezondheid (Schuring et al., 2017).

¹ Afdeling Maatschappelijke Gezondheidszorg, Erasmus MC Rotterdam, e-mail: a.burdorf@erasmusmc.nl

De transitie van betaalde arbeid naar werkloosheid zal navenante negatieve effecten op de gezondheid laten zien. De Nederlandse arbeidsmarkt is binnen Europa een van de koplopers met flexibele arbeidscontracten. In haar recente rapport pleit de Wetenschappelijke Raad voor Regeringsbeleid (WRR) voor herwaardering van de arbeid door gepast loon met zekerheden, autonomie en verbondenheid op het werk, en goede balans tussen werk en privé (Wetenschappelijke raad voor regeringsbeleid, 2020). Dit belangwekkende rapport verscheen enige maanden voor het uitbreken van de COVID-19 pandemie. Het pleidooi van de WRR is in tijden van de pandemie meer dan ooit relevant; veilig, gezond en betekenisvol werk draagt bij aan de volksgezondheid.

Referenties

- Burdorf A, Porru F, Rugulies R. The COVID-19 (Coronavirus) pandemic: consequences for occupational health. *Scand. J. Work Environ. Health* 2020; 46: 229-230.
- Office for National Statistics. Coronavirus (COVID-19) related deaths by occupation, England and Wales: deaths registered between 9 March and 25 May 2020. <https://www.ons.gov.uk>, accessed Aug 30, 2020.
- Jahoda M. *Employment and unemployment: a social psychological analysis*. Cambridge University Press, 1982. ISBN 051242940.
- Schuring M, Robroek SJ, Burdorf A. The benefits of paid employment among persons with common mental health problems: evidence for the selection and causation mechanism. *Scand. J. Work Environ. Health* 2017; 43: 540-549.
- Sample S, Cherrie JW. Covid-19: protecting worker health. *Ann. Work Expo. Health* 2020; 64: 461-464.
- Sim MR. The COVID-19 pandemic: major risks to healthcare and other workers on the front line. *Occup. Environ. Med.* 2020; 77: 281-282.
- Wetenschappelijke Raad voor Regeringsbeleid. *Het betere werk. De nieuwe maatschappelijke opdracht*. Den Haag, WRRrapport 102, 2020.